

Gálosfa

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV

TARTALOMJEGYZÉK

1. Bevezetés, köszöntő;
2. A település bemutatása, általános településkép, településkarakter;
3. Örökségünk, a településképi szempontból meghatározó építészeti, műemléki, táji és természeti értékek, településképi jellemzők;
4. Településképi szempontból meghatározó, eltérő karakterű területek lehatárolása, a településkép, arculati jellemzők és településkarakter bemutatásával;
5. A településkép minőségi formálására vonatkozó ajánlások: építészeti útmutató, közterületek településképi útmutatója - utcák, terek, közparkok, közkertek;
6. Jó példák bemutatása: épületek, építészeti részletek (ajtók, ablakok, tornácok, anyaghasználat, színek, homlokzatképzés), kerítések, kertek, zöldfelületek kialakítása;
7. Jó példák bemutatása: sajátos építményfajták, reklámhordozók, egyéb műszaki berendezések.

1. Bevezetés

A településkép védelméről szóló 2016 évi LXXIV. Törvény értelmében Gálosfa község a település esztétikus lakókörnyezetének kialakítása, illetve védelme érdekében Településképi Arculati Kézikönyvet készít.

A kézikönyv célja, hogy a település döntéshozói, lakói számára lényegre törő módon rögzítse a helyi közösség környezetalakítással kapcsolatos elvárásait.

A településarculati kézikönyv eligazítást kíván nyújtani azon lakóinknak, akik építkezni, vagy épületüket felújítani akarják.

Célunk az, hogy a múlt értékeinek a feltárásával, azt szervesen folytatva tervezzük meg településünk jövőképét, oly módon, hogy az szerethető és jól használható legyen községünk lakóinak.

Polgármesteri köszöntő

„ Mert a legnagyobb örökség, amit adni lehet az utódnak, az otthon. Egy ház, akármilyen ház. De amelyiknek falát aggodás, szeretet, gondoskodás s a jövődők bizakodó hite emelte föl. És fák. Amiket nem azért ültetett valaki, hogy hasznukat lássa. Nem is azért, hogy önmagát mulattassa velük. Hanem azért, mert szépségre és jövődre gondolt, békességre gondolt és a lelke tele volt derűvel. És ültette, egyszerűen azért, mert szerette a fát, és a fákon keresztül akarta elmondani mindazt, ami az otthonnal kapcsolatban felgyűlt benne, s amiket szavakba önteni nem tudott.”

Wass Albert

Elődeink a szelíd zselici dombok által körülölelt völgyben építették meg otthonukat, alakították ki a település máig megőrzött arculatát. Olyan természeti és épített értéket örököltünk, melynek megóvása most a mi kötelességünk, és rajtunk múlik, hogy azt hogyan adjuk át utódainknak.

Az otthon – legyen az szerény hajlék, vagy módosabb épület – családi fészek, ahová jó hazajönni, mert biztonságot, szeretet és megnyugvást ad, harmóniában van a környezetével.

Amikor új lakóházat építünk, vagy a régit újítjuk fel, fát ültetünk, parkosítunk, mindig gondoljunk arra, hogy ezt nem csak a jelennek, hanem a jövőnek is tesszük. Munkánk hatását gyerekeink fogják élvezni, akik rendezettebb, szebb és élhetőbb települést kapnak majd tőlünk örökölni, ahol a hagyományos és a mai korszerű épületek egyaránt harmonikusan illeszkednek a természeti környezetbe.

A kézikönyv a település bemutatásával, értékeink megismertetésével segítséget nyújt új otthonunk megteremtéséhez, szűkebb környezetünk kialakításához, ajánlást ad a településképhez leginkább illeszkedő építészeti megoldások kiválasztásához.

Köszönetemet fejezem ki a javaslatot, véleményt megfogalmazóknak, a kézikönyv elkészítőinek, és ajánlom minden jelenlegi és leendő gálofainak.

Gáspár József
polgármester

2. A település bemutatása, általános településkép, településkarakter

Tájtörténet

A település első okleveles említése 1425-ből származik, Galusfalva néven, a zselic szentjakabi apátságához tartozó birtokként, akárcsak a hozzá tartozott, mára néptelen Szent Luka puszta, hol az 1300-as évek első felében 1332-37-es pápai tizedjegyzék tanúsága szerint Szent-Lukafalva néven település állt. Az 1560. évi adólajstromban már Gálosfalva néven szerepel. Középkori birtokosai a Csepel, a Szerdahelyi, az Imrefy családok voltak.

Gálosfa a török idők után a Festetics család birtokába került. A XVIII. század első felében kiterjedt erdőterületein erdőgazdálkodási tevékenységet, a feltört földön szántóművelés, a mozaikos legelőkön jelentős állattenyésztés folytatott az itt élő népesség. A településhez tartozó Kistótvároson és Szentlukapusztán 1798-ban már sikküveget is gyártottak. Az üveggyártás megszűnése után cserépedény és cseréppipa készítéssel foglalkoztak, majd porcelán manufaktúrát hoztak létre. Ez a tevékenység később Pécsre került és a Zsolnay porcelángyár alapjait képezte.

A XVIII-XIX. században kézművesek, iparosok(kovács, cipész, asztalos, takács, kádár) telepedtek meg,de malom is működött a községben. Az iparosok kiemelkedő minőségi munkáinak köszönhetően híres országos vásárok helyszíne

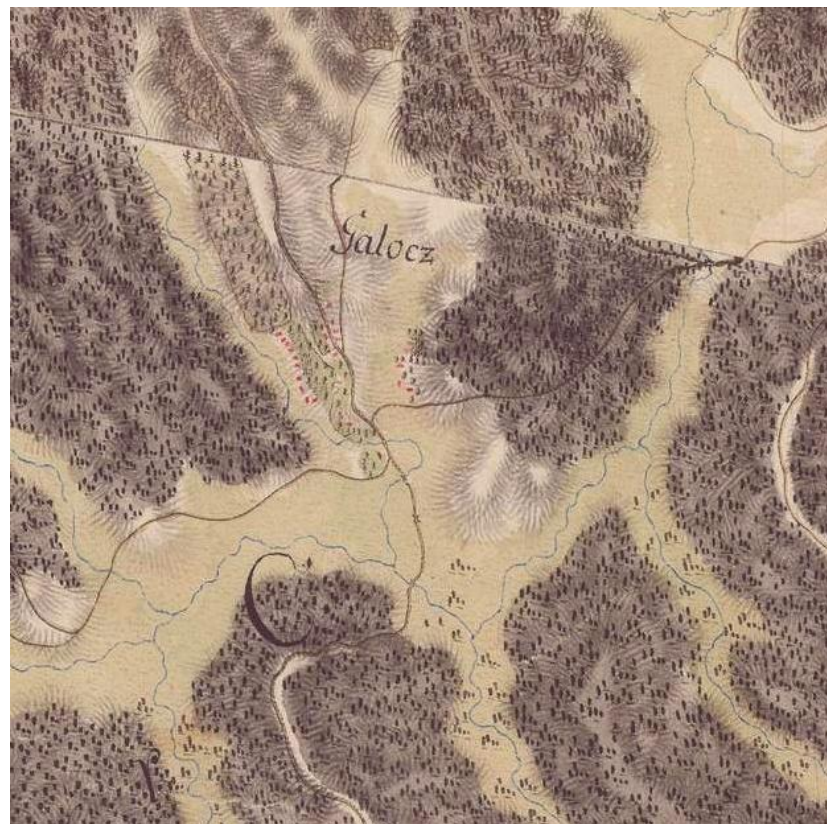

volt Gálosfa, országos vásárok tartására 1804. november 16-án nyert szabadalmat. Ekkor érte el a település a legmagasabb lélekszámot, 1880-ban 861 fővel. A XVIII. századig csak magyar anyanyelvűek lakták a települést. 1800-tól indult meg a német nemzetiségiek betelepülése. 1851-ben már német községnek számít, ami majd egy évszázadig tartja magát. A II. világháborút követően az itt élő sváb lakosságot kitelepítették, helyette Szlovákiából telepítettek át lakosságot. A lakosság legtöbbször katolikus vallású. A XX. században eleinte lassan, majd a '70-es évektől rohamosan csökkent a népességszám. A szövetkezetesítések idején több próbálkozás is volt, szarvasmarha telepet hoztak létre, később fonodát, színesfém-öntödét létesítettek, ezek azonban az 1970-es években megszűntek, ez hozta magával a falu elnéptelenedését. Kistótvároson az 1990-es években jelentős szarvasmarha-telepet hoztak létre, ahol a szarvasmarhán kívül lótarás is jellemző.

Tájszerkezet, területhasználat

Gálosfa Kaposvártól 22 km-re délre, a Dél-Zselic tájegységhez tartozó dombok völgyében meghúzó település. Domborzata erősen szabdalts, az É-D-i irányú dombok közé mélyen vágódnak a völgyek. A völgytalpak vízfolyásokban gazdagok. Külterülete erősen erdősült, állattenyésztésre, vadászatra és erdőgazdálkodásra kiválóan alkalmas térség. A belterület völgyet követő alaprajzát a dombtetőkre fekvő kert, szőlő, gyümölcsös, dombháton szántó, vízfolyásokra futó gyepterület művelési ágú területek határolják. Az erdők jellemzően a külterületen D-i térfoglalásúak.

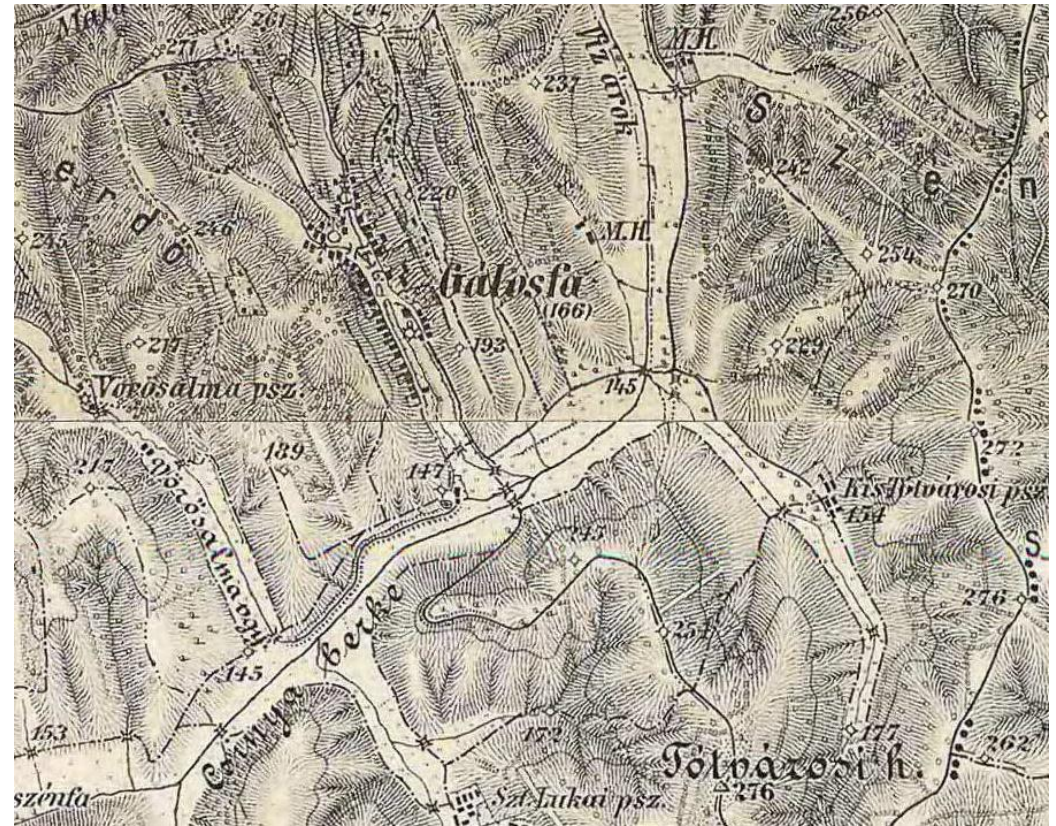
Gálosfa kertekkel egymás felé forduló két utcája az első katonai felvételen (1782-1785) a falu határában található szántókkal és É-ra elhelyezkedő szőlőhegygel

A falu határa 1925-ben 3428 kat.hold volt, melyen 1906 hold szántó, 293 hold rét, 433 hold legelő, 23 hold szőlő és 587 hold erdő terült el. Jelentős volt az állattenyésztés is a községben, hiszen összesen 270 lovat, 408 szarvasmarhát, 1236 sertést és 938 juhot tartottak. A tájképet ma is a falut körbe ölelő erdők és a belterülettől dél-nyugatra húzódó területeket szántó és gyepterületek látványa uralja. A szántók többnyire műveltek, 12-17 AK értékűek, rendezettek, művelési águk megfelelően használtak. A szántók tábláin hiányosak a tagoló fasorok, zöldsávok. Ma a település kert, szőlő, gyümölcsös területei kisebb eltérésekkel, a művelési águk megfelelően hasznosítottak, helyenként műveletlen, gazdátlan területek is előfordulnak. A területen folytatott szőlőművelés hagyományos tájelem, ezért hosszú távon is gondoskodni kell a szőlőterületek megtartásáról, melyet a hegyközség megalakulása is segíteni tud. A hegyközségi szabályozás összhangban van azzal az önkormányzati irányelvvel, ami a turizmus kínálat-szélesítését célozza (lovas és borturizmus, stb). A völgyek réti talajtípusain rétek-legelő, ligeterdők foglalnak helyet, nagygyepterület kínálkozik az extenzív állattartás számára.

Gálosfa második katonai felvételén (1819-1869) a falu határában É-ra, K-re nagy kiterjedésű szőlős- és gyümölcskertekkel

Gálosfa harmadik katonai felvételén (1869-1887)

A településen az Állami Erdészeti Szolgálat Kaposvári Igazgatósága 883,1 ha üzemtervezett erdőt tart nyilván, ebből védett természeti terület 65,8 ha.

Az erdőterület állománya egységes, többnyire őshonos ezüsthársas-bükkös növénytársulás, cser, erdeifenyő elegyfajokkal. Somogy megye területrendezési terve alapján, a korábban növénytermesztésre és állattenyésztésre használt földterületek egy részénél felmerülhet az erdősítés, mint hosszú távú hasznosítás. A mezőgazdasági termelés felváltása erdőtelepítéssel az erdőkkel körbevett - csaknem összefüggő erdőn belüli gyomos parlagterületek - zárványterületeken, az alacsony termőképességű, alacsony aranykorona értékű földeken gazdaságos művelési ág váltást jelent.

A külterületi utak mentén néhol hiányos fasorok húzódnak. A somogyi tájra jellemző dűlőúti erdősávok kevésbé alakultak ki. A fasorok telepítését honos fajokkal szorgalmazni kell a defláció, a mezőgazdasági művelés környezetszennyezése miatt is, de nem kevésbé fontos a tájképi szempont sem. A településen keresztül húzódó Surján – patak intenzív bevágódása és észak-déli és keletnyugati irányú mellékágai, valamint a vízfolyások felduzzasztásával kialakított halastó-rendszer vízfelülete a tájszerkezet meghatározó elemei.

3. Örökségünk, a településképi szempontból meghatározó építészeti, műemléki, táji és természeti értékek, településképi jellemzők

A Zselic kistáj változatos szépségű dombjai közé húzódott zsáktelepülés, természeti adottságai lenyűgözőek. Az eróziós-deráziós völgyekkel erősen tagolt élénk felszínű dombvidék vízfolyásokban gazdag. A vízfolyásokat a Gálosfa-patak és a Surján patak gyűjti egybe.

A terület az ország csapadékosabb tájai közé tartozik, az évi átlagos csapadékösszeg eléri a 700–750 mm-t. A hőmérséklet ingadozása kevésbé szélsőséges, amit elsősorban a domborzati sajátosságainak és erdőkben való gazdagságának köszönhet. A Zselic mérsékelten meleg,

mérsékelten nedves szubatlanti éghajlatú kistáj, viszonylag szélcsendes, az uralkodó szélirány az északnyugati. A löszös üledékeken képződött, az erdőtől megfosztott lejtős felszínein erodált, agyagbemosódásos barna erdőtalaja adja meg sajátos növényföldrajzi jellegét. Növényföldrajzi szempontból a kistáj a Nyugat-balkáni flóratartomány (Illyricum) Praeillyricum flóraidékének Somogyi flórajárásába (Somogyicum) tartozik. A település természeti értékeit jellegzetes erdőtársulásai adják a nagyszámú szubmediterrán flóraelemmel.

A települési szövet sajátos kialakulásának köszönhetően a falu központi részén műemlékekkel határolt összefüggő zöldterület alakult ki, amely a közösségi élet funkcionális igényeit kielégíti.

3.1 Táj és ember kapcsolata – táji és természeti értékek

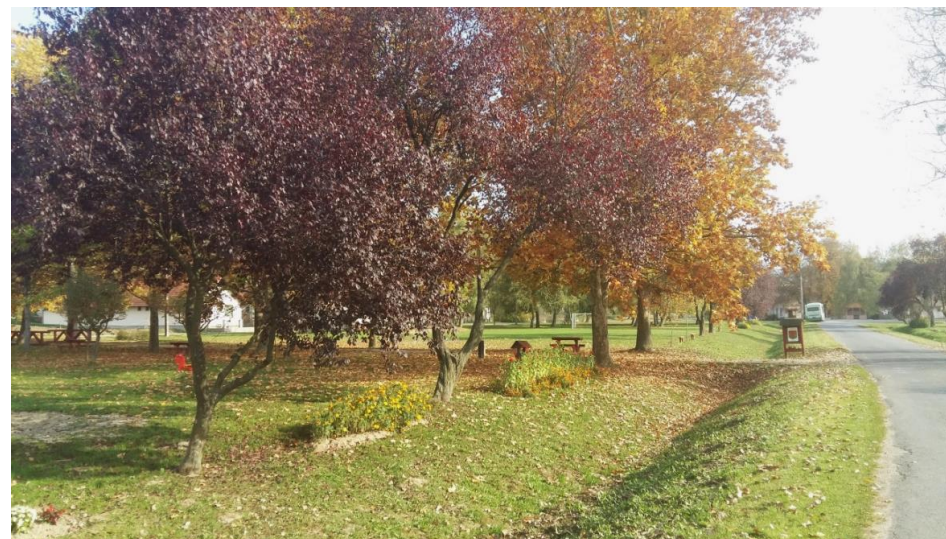
A zselici dombvidék nemcsak mint tájkép lenyűgöző, táj és ember közös legendájának kifestőkönyve. A természeti érték-gazdagság a teremtmőörök jóindulatán túl a tájjal összhangban élő emberről mesélnek. A lankákon művelt szántók, a lapályokon legelésző lovak, a domboldalak rendezett szőlősorai az anyaföldet gondosan, munkálkodva ápoló embert is dicsérik.

A települést érinti a Nemzeti Ökológiai Hálózat területe (védtett természeti terület, Natura 2000 terület, ökológiai folyosó), külterületének 70 %-a helyi védelem alatt áll.

Országos természetvédelem alatt álló terület

A település külterületén a Kaposgyarmattal és Bőszénfával határos Park a kisebb erdőterülete (65,8 ha) az 1976-ban megalakult Zselici Tájvédelmi Körzet területén található.

A zselici táj jellegzetes tájképét a széles, lapos dombhátakat borító, nagy, összefüggő erdőségek adják. A klimatikus adottságoknak köszönhetően a gálosfai domboldalakon az ezüsthársas cseres tölgyesek (*Tilioargenteae-Quercetum-cerris*), avizfoláysok völgyében a tölgy-kőris-szil ligeterdők (*Quercu-Ulmetum*), valamint a pangóvízes éger-kőrisligetek (*Alneto-Fraxinetumpannonicae*) telepedtek meg. A zselici domboldalakon a hűvösebb klímát, magasabb hegyvidéki régiókat kedvelő bükk is meg-meg mutatja magát, a síksági-dombvidéki ezüsthárral együtt. A két faj e különös találkozása hazánkban egyedülállónak számít. Tavasszal, a lombkorona összezáródása előtt virágos évelők mezőket alkotnak az erdőalján.

Ökológiai folyosó területe

Az ökológiai folyosó termőhelyi területsávként az értékes és védett természeti környezeteket köti össze, oldva a védett területek elszigeteltségét. A település külterületén kijelölt folyosó nem csak a közigazgatási területéhez tartozó természeti értékeket köti össze, folytatódik a délről szomszédos falvakban: Almamellék, Gödre. Gálosfán áthúzódó ökológiai folyosó területe érinti a Nagy kányavár, Tótfalusi erdő, Pap domb, Temető tábla és a Lak rét területét, A Gálosfai- és a Surján-patak egyes szakaszának árterét.

Natura 2000 területe

Natura 2000 magterületek a falutól keletre húzódnak, a Gödrével határos legelő és a major melletti és Nagy kányavári erdőt foglalja magába.

Helyi jelentőségű természetvédelmi területtel

A település két nagyobb kiterjedésű helyi védelem alatt álló természeti területet tudhat magáénak. Az 1977-ben levédett Csepegő-kő forrás és környezete 159,60 ha-on helyezkedik el. A védett területet erdő borítja mozaikosan beékelődött nagy kiterjedésű gyepterületekkel. A forrás és környéke igen értékes élőhely sok védett növényvel. A forrás a lösz alapkőzetbe mélyen belevájódott vízmosásrendszer több pontján fakad a homokkő rétegekből. 2005-ben 1367,06 hektárra nőtt a település helyi természetvédelmi területe. Nagy részben erdővel borított területet

helyenként – főleg a völgyalji sík részeken - gyepterületek és szántók tagolnak. Az északi kitettségű oldalakon jellemzően állományalkotó fafaj a bükk. Az oldalakon gyertyános- kocsánytalan tölgyes állományok találhatók, míg a száraz gerincek állományalkotó fafaja a cser. Jellemző elegyfajok a gyertyán, az ezüsthárs és a mezei juhar. A legmélyebb fekvésű részeken mézgás égeres és kocsányos tölgyes állományok is találhatók. Az őshonos fafajokból álló erdőtársulások helyén több helyen rossz egészségi állapotú erdei fenyevesek állnak.

Helyi jelentőségű, védett, természeti emlék – egyedi tájérték - koros fák a külterületen

A változatos táj különleges értékeit képviselik az erdőszegélyek és kertek, szőlők faóriásai. A településtől északra a legelő található az öreg gesztenyefa (*Castanea sativa*), rég elfeledett kertekről tanúskodva. Nem messze tőle, erdőszéli hatalmas tölgyfa (*Quercus* sp.) látható.

Meghatározó, tájképi szempontból jelentős fasor

A lankás domboldalak festői látványát a művelterületeket szabdaló dűlőutak és az azokat kísérő fasorok adják. A település külterületén a művelt területeket feltáró dűlőutak mentén a tájra jellemző értékes hárs és juhar fasorok igen csak megkoptak, de még ma is meghatározó tájjelemek a vízfolyásokat kísérő fűzligetek és fasorok.

3.2 Ember és az épített környezet helyi védelme

Műemlékek

Zöldfa u. 1 szám, 59 hrsz. A falu központi teresedésének É-i részén található az országos védelem alatt álló műemlék, az 1808-ban késő barokk stílusban épített egyhajós római katolikus templom. A belső freskót Dorffmaister István készítette, aki a szakemberek szerint Szent Lukács evangélista képében a saját arcmását rajzolta meg. Úgy tartják, hogy a neves freskófestőnek ez az egyetlen önarcképe.

A templomban található Tolnai Festetics Lajos (1772-1840) földbirtokos sírja a vörös márványlappal lezárt altemplomban. Az oltárhoz közel álló szürke gránitobelisk emlékműn a Festetics-család címere látható

Zöldfa u. 1 szám, 59 hrsz. A falu központi teresedésének É-i részén található az országos védelem alatt álló műemlék, az 1795-ben állított - Szentlukapusztáról áthelyezett - barokk stílusú Nepomuki Szt. János szobor

Zöldfa u. 20 szám, 91 hrsz. A késő-barokk stílusú kastélyt a Festetics család építtette az 1760-as években.

„A Festetics család vidéki kúriája egyszerű tömegű, földszintes hajlított alaprajzú épület. Homlokzatai fehérfalúak, hatalmas cserépteteje szinte uralkodik az épületen.

Tágas, napfényes szobáiban mives cserépkályhák ontották régen a meleget. Középen végigfutó folyosójára nyíltak a vendég- és hálószobák, a szalon, az ebédlő és az északi oldalon a konyha és más gazdasági helyiségek.

A folyosó mindkét végén közvetlenül a kertre nyílt. A századfordulón

készült fényképfelvételeken is jól látszik milyen szépen gondozott kert és park vette körbe az épületet

A lakóháznak, amely kívül-belül fehérre volt meszelve, óriási francia stílusú ablakai voltak.

A kastélyhoz tartozott egy 20 holdas park, kert, gyümölcsös, sőt ennek folytatásaként egy szép nagy erdő.

Helyi jelentőségű művi érték

Petőfi u. 17 szám, 5 hrsz. A utcáfronttal párhuzamos gerincű nyeregtetős lakóépület homlokzatát a sávozásból kiemelkedő, szélen és középen függőlegesen végigfutó rizalit, a nyílászárókat díszítő füleskeret, a homlokzati síkot lezáró díszítősor, valamint zsalugáteres nyílászárói díszítik. A lakóépület és a mellette oldalhatárra sorolt gazdasági épület eredeti nyílászárókkal, padlásszellőzőkkel tagolt homlokzat kialakítással, eredeti formáját őrző téglarchitektúrával kialakított gazdasági épület együttesen jelentős településtörténeti értéket képvisel

Kossuth L. u. 3 szám, 21 hrsz. A hajlított házas épület utcáfronti homlokzatát sávozásból kiemelkedő, az eredeti osztott nyílászárókat keretező füleskeret tagozat díszíti

Kossuth L. u. 4 szám, 22 hrsz. A lakóház mögött oldalhatáron álló, tömegével kiemelkedő, nyeregtetős, oromfalas gazdasági épület, tégladíszítéssel és színeképzéssel kialakított eredeti homlokzati megjelenésével.

Kossuth L. u. 7 szám, 25 hrsz. A nyeregtetős, oromfalas épület udvari homlokzatát mértéktartó téglarchitektúrával kialakított tagozati elemek osztják, faragott fa kapuja és padlásszellőző nyílásai díszítik.

Kossuth L. u. 12 szám, 29 hrsz. A nyeregtetős, oromfalas gazdasági épület eredeti formáját őrzi. A nyílásosztást kiemelő, falsíkot díszítő tagozatokkal megtört természetes anyaghasználattal kialakított épület

Kossuth L. u. 16. szám, 32 hrsz. A hajlított házas lakóépület eredeti formáját őrzi.

Kossuth L. u. 36 szám, 45/1 hrsz. A lakóépület mögé oldalhatárra épített gazdasági épület, téglá díszítő tagozatokkal osztott homlokzatával, faragott fa kapujával látható.

Kossuth L. u. 24 szám, 36 hrsz. A keresztcsűrös udvaron álló, kisvárosi lakóház stílusjegyeit hordozó, hajlított házas lakóépület, utcafronti homlokzatát, nyílászárókat kiemelő füleskeret díszíti. Az épület mögött álló, tömegével beforduló, lakóudvart lezáró gazdasági épület, mértéktartó tégl architektúrával épült. Díszítő elemekkel tagolt, a nyílásrendet keretező tagozatokkal kialakított homlokzatú, virágmintás motívumokkal díszített fakapujú gazdasági épület.

Kossuth L. u. 23 szám, 50 hrsz. Az utcával párhuzamos gerincű nyeregtetős, oromfalas gazdasági épület, jelentős tömegével, eredeti nyílászáróival, tégl díszítő tagozataival.

Kossuth L. u. 21., 51 hrsz. A mansardtetős lakóépület a hagyományos népi lakóépülettől eltérő tömegformálásával, homlokzati megjelenésével egyedülálló a településen.

Kossuth L. u. 13 szám, 56 hrsz. A falu központjában található a hajlított tömegformálással kialakított, kontyolt nyeregtetős óvoda épülete. Tömegével, eredeti homlokzati megjelenésével, eredeti faragott fa nyílászáróit kiemelő szemöldök tagozataival településképi szempontból jelentős értéket képvisel.

Zöldfa u. 1 szám, 59 hrsz. A templom előtt álló keresztek helyi jelentőségű művi értékek.

Zöldfa u. 3 szám, 61 hrsz. A mellvédes, falazott oszlopos szegmens-boltíves „valódi” tornácos épület utcafronti homlokzatát díszítő geometrikus osztású felület és zsalugáteres nyílászáróit kiemelő füleskeret tagozat díszíti, melyből mára nem sok látható.

Dózsa Gy. u. 9 szám, 101 hrsz. és a nyílászárók faragott díszítése teszi helyi védelemre érdemessé.

Dózsa Gy. u. 15 szám, 105 hrsz. Az eredeti kialakítást megőrző melléképület homlokzatát, a téglatagozatokon kívül a faragott kapuk és festett díszítő elemek teszik településtörténeti és építészeti szempontból értékessé.

Dózsa Gy. u. 9 szám, 109 hrsz. Az utcára merőleges gerincű, nyeregtetős, oromfalas lakóépület eredeti kubusát őrzi. A hagyományos egytraktusos épület udvari homlokzata mellvédes, falazott oszloppilléres, szegmensíves „valódi” tornácos kialakítású.

Dózsa Gy. u. 21 szám, 111 hrsz. A lakóudvaron álló, hagyományos egytraktusos lakóépület faragott faoszlopos kialakítású „valódi” tornácával, eredeti tömegével mutatkozik.

Dózsa Gy. u. 26 szám, 116 hrsz. Az utcára merőleges gerincű, nyeregtetős, oromfalas, falazott-oszlopos - szegmensíves boltívekkel kialakított - „valódi” tornácos, eredeti nyílásrendet és tömegkialakítást őrző lakóépület.

Dózsa Gy. u. 51 szám, 133/5 hrsz. A beépítetlen ingatlanon álló, az „Isten dicsőségére állíttatta Nyaka György és neje Eizmer Henrietta 1909” felirattal ellátott kereszt a korpusszal és Szűz Máriával helyi jelentőségű művi érték.

Külterület, 0208/13 hrsz. A belterület határában kialakított kert – gyümölcsös területeket összekötő földút mellett áll, az ismeretlen korú, olvashatatlan vésett szöveggel ellátott, festett kőkereszt, talapzatán Mária szoborral.

Külterület, 0152/1 hrsz. Az 1970-es években megszüntetett állomásfőnökség után, a magántulajdonba került vasúti épületet lakásként hasznosítják. A tömegével és homlokatzialakításával környezetéből kiemelkedő épület eredeti kialakításban maradt fenn.

Külterület. A téglá tagozó-elemekkel finoman díszített homlokzatú, kistömegű, nyeregtetős, oromfalas pince településképi és tájképi szempontból színfoltja a szőlőhegynek.

Külterület, 827/1 hrsz. A tégladíszítéssel képzett homlokzatú pinceépület településtörténeti szempontból értékes.

3.3 Településképi jellemzők:

3.3.1. Helyi védett természeti emlék, védelemre javasolt egyedi tájérték

A belterületeken nagy értéket képvisel a nagyobb lombkorona átmérőjű faállomány, amelyeknek megőrzése, ápolása az ingatlan tulajdonosok gondja. A település 3 gyönyörű kislevelű hársfája (*Tiliacordata*) a templomkertben található, több magánkertben öreg diófák (*Juglansregia*) nyúlnak az égbe. A volt postaépület udvarán álló Nepomuki Szent János szobrot hatalmas vadgesztenyék (*Aesculushippocastanum*) árnyékolják.

3.3.2. Fasorok

Az épített utcaképet természettel összekötő legrlátványosabb elemek a fasorok. A település 4 utcájában tervszerű fasor telepítést nem történt, A Dózsa György utca egyes szakaszain gyümölcsfák, a Petőfi utca elején virágos kőrsek fasorkezdeménye látható.

3.3.3. Közparkok – zöldterületek:

A település központjában a műemléki templom kertjét öelve helyezkedik el a faóriások árnyékában aközpark. Északi területe a világégésekben elesett katonák emlékezősi helye. Déli ligetes területe a pihenés helye. A parknak belső úthálózata nincs.

A közpark a műemléki környezet része..

4. Településképi szempontból meghatározó, eltérő karakterű területek lehatárolása, a településkép, arculati jellemzők és településkarakter bemutatásával

4.1 Településképi szempontból meghatározó, eltérő karakterű területek településkép, arculati jellemzőinek és településkaraktereinek bemutatása

Lakóterület

Egy település arculatát leginkább az utcák harmóniája, az épületek egységessége határozza meg. És ez Gálosfa természeti adottságai mellett a másik nagy erénye. A különböző korú és méretű épületek kiválóan passzolnak egymáshoz, ezzel téve egyformává, de mégis színessé a települést.

A településen a jellemző beépítés az oldalhatáros. Ez a beépítési mód teszi lehetővé a keskeny telkeknél is a legjobb közterület kert kapcsolatot. Az épületek jellemzően nyeregtetős, elvétve találni a településen sátoztetős házat. Gyakori az oldaltornácos épület, ezek egyenes vonalú, az utcára merőleges tetőgerinccel, és oromfalas kialakítással készültek

A másik gyakori típus a településen a tört gerincű kisvárosi jelleget mutató polgári házak. Itt gyakori, hogy az épület utcai szárnya befordul az utcával párhuzamosan, és a tető csonka vagy teljes kontyban zárul.

A tető hajlásszöge minden esetben 35-45 fok közötti. Célszerű ezt a meredekséget alkalmazni, így a saját és szomszédos ingatlant nem árnyékoljuk le feleslegesen és használható geometriájú tetőtér alakul ki.

Az épületek magassága jellemzően földszint + padlástér, csak elvétve találunk ennél nagyobb, tetőteres épületet.

A melléképületeket – a kialakult állapothoz igazodva – a lakóépület mögé kell tenni. Így nem rontja a településképet és könnyebb a kert, telek gondozása.

Az épületek homlokzata egyszerű, simított vakolat, fehér, sárgás, vagy valamilyen meleg, világos pasztell színben. A tetőburkolat égetett kerámia cserép, elvétve pala vagy betoncserép. Itt is a választásnál a természetes színeket részesítsük előnybe.

Az utcafronti kerítés általában betonlábazatú, erre jön a fém, lemez, esetleg kovácsoltvas mező. A hátsó kerítés főleg fémoszlopokra feszített drótfonatos kerítés. Néhány esetben ezt egészítik ki zöldsáv telepítésével.

Gazdasági terület

A gazdasági területen a beépítési mód szabadonálló, az épületek elszórtan, egymástól távolabb helyezkednek el. Az épületek nyeregtetősök, oromfalas kialakítással, konty nélkül. A technológiai építményeket leszámítva az épületek egyszintesek, kellemes tömegarányúak.

A homlokzati felületképzés egyszerű, letisztult. Az épületek általában fehér színűek, téglavörös, vagy szürke tetővel. A területen a nagy fesztáv miatt megengedhető a szeglemezes, fémfedésű tető.

Zöldterületek

4.1.1. Közintézmények kertjei:

Római katolikus templom kertje

A műemlék templom épület műemléki környezete szépen fásított szakrális tér. A templom épületétől Ny-ra a szeretet hatalmas hársfái, K-re és az épület előterében a fény és az öröklét növényei a lucfenyők magasodnak.

Faluház kertje

A templom szomszédságában a temetőbe vezető út K-i oldalán áll a faluház. Az L alakú épület mögött meghúzódó kert elzárkózik, a településképnem meghatározó eleme. Az épület előttiközpark szépen gondozott, nyírt gyepfelületét örökzöld cserjék tagolják.

Festetics kastély kertje

A műemlék épület műemléki környezetének hajdan volt kertszerkezete ma már nem látható. A földszintes kastély épület megbújik a környezetében magasodó hárs-, juhar és tölgyfák lombkoronája alatt. A park nagy összefüggő gyepfelületei felett szabadon elláthatunk a településképet keretező védett erdők felé. A kastély parkban fedett tenispálya épült az 1980-as években.

Iskola kertje

A Kossuth utcában található óvodaépület, mint a többi középület a településközpontot elfoglaló közparkon át közelíthető meg. A helyi védelem alatt álló épület körüli kert rendezett, mintaszerűen fenntartott. Az udvar jelentős területét a játszókert foglalja el.

Polgármesteri Hivatal kertje

A helyi védelem alatt álló épület a Kossuth Lajos utca elején helyezkedik el. A települést feltáró Dózsa György út felől a hivatalhoz közparkon átvezető gyalogjárdát impozáns platánok szegélyezik. A kiterjedt lombkoronák mögött elbújik az épület.

Az épület előkertjének örökzöldjei és nyírt sövényei múlt század el kertművészetét idézik.

Könyvtár kertje

A volt postaépület kertje helyi védelem alatt álló épülete rejtőzködő életet él az utcai virágos kőrisfasor mögé bújva. Az utcaképben hangsúlyos, meghatározó elemként megjelenő kertje mesebeli táj a vadgesztenyék lombkoronája alatt.

4.1.2. Temető területe:

A település magas pontján, a Faluház feletti dombon helyezkedik el a temető. Rendezett zöldfelületével, égis érő lucfenyőivel, idős álciprusaival a település meghatározó zöldfelülete. A nehezen megközelíthető temetőkert alsó kapujához vezető lépcsősor tetején áll a ravatalozó, fenyőfák árnyékában. Gépkocsival a dombtetőn lévő kapu közelíthető meg. A kapu mellett a gyászolókat, látogatókat szálfa egyenes nyárfa várja. A növénysszimbolikában a nyárfa a Holdnak, vagyis a holt-világnak fája.

A temetőből festői látványt nyújt az István-völgy és a szőlőhegy.

4.1.3. Közpark és sportpálya:

Gálosfa településközpontja koros nyárfák alatt húzódó szépen karbantartott zöldfelület. A Dózsa György és Kossuth Lajos utca által közrezárt terület É-i része közpark, pihenő- és játszóterekkel, D-re a sportpálya található. A közpark funkcionálisan jól elkülönülő két területét a Polgármesteri Hivatalba vezető járda és azt kísérő platánsor választja szét.

4.1.4. Mezőgazdasági majorok területe:

A 66-os főúthoz vezető út mentén két major is található. A volt Surján-völgye TSZ majorja az elmúlt 30-40 évben változatos pályát futott be, több-féle tevékenységnek adott otthont, volt gattertelep, gépudvar, baromi nevelde és még sok minden más. A jelenleg felhagyott major az útról rendezett képet mutat.

Az úton tovább haladva pár-száz méterre a Zselic Farm Kft. majorjához vezetőút leágazásához érünk. A major zárt terület, csak bejelentés követően, engedéllyel látogatható, így amint nem látható hely, a településkép számára nem meghatározó terület, akárcsak a Vörösalmai vadászház.

4.1.5. Beépítésre nem szánt területek:

- Zöldterület - közpark
- Erdőterületek, fasorok
- Általános mezőgazdasági területek
- Kertes mezőgazdasági területek
- Vízgazdálkodási területek

Település összeforrt az őt körülölelő természeti- és táji környezettel. Alig van egy-két lakóingatlan mely nem lenne közvetlen kapcsolatban a külterületi mezőgazdasági területekkel. Lakosai a múltban mezőgazdaságból éltek, amely alapvetően formálja mind a mai napig a település arculatát, annak megjelenését. A nagytáblás művelésű szántóterületek, a kertek szalagparcellái, az erdők, a vízfolyás melletti rét- gye- legelő területek tájképi szempontból is kiemelt jelentőségűek. Az eltérő művelési ágak tarka sakktáblája harmonikus rendeződik a település köré. A tájban élő és tevékenykedő ember létének minden rezdülése szervesen kapcsolódik a természethez. Ember és táj kapcsolata megtartó és teremtő erővel bír, vissza tükrözi a hely szellemét, azt itt élők identitását.

Zöldterület - közpark

lásd 3.3.3 pontot

Erdőterületek

A település területén található lombos erdők jó állapotúak és változatos aljnövényzettel rendelkeznek. A település határában 883,1 ha üzemtervezett erdőt tartanak nyilván, melynek döntő többsége gazdasági erdő, hol 629,3 ha-on fatermelés folyik. Vadvédelmi erdőterülete 8,7 műtárgyvédelmi 1,5 ha, talajvédelmi 111,7 ha. Egyéb erdőterület 66,1 ha. Védelmi erdő övezetbe soroltak a Natura 2000 területeken fekvő gazdasági erdőterületeket, ide tartoznak az Ökológiai folyosó egy része, a helyi védett természetvédelmi terület.

Általános mezőgazdasági területek

A település nagy kiterjedésű mezőgazdasági területekkel rendelkezik. A kevésbé lejtős domboldalakon általában a szántóterületek uralkodnak. A szőlőhegyek művelt részeinek jelentős területei napjainkban javarészt mint szántók műveltek. A településen jelentős gyepterületek a vízfolyások mentén találhatóak, a rideg állattartás visszaszorulásával a völgytalpakon fennmaradt gyepterületek fokozatos önerősülése, beerdősítése is megfigyelhető.

Kertes mezőgazdasági területek

A település szőlőhegyei előzőleg zártkerti besorolással bírtak. A szőlőhegyek hagyományos tájelemek, melyek a régi térképek tanúsága szerint is megvoltak. A szőlőhegyek művelt része napjainkban javarészt mint szántó működik. Mivel a területen folytatott szőlőhegyi művelést a hagyományos tájelemek közé sorolhatjuk, elő kell segíteni, hogy a szőlőültetvények megmaradjanak, ill. visszatelepüljenek. Ide tartoznak a helyi értékvédelmi területek.

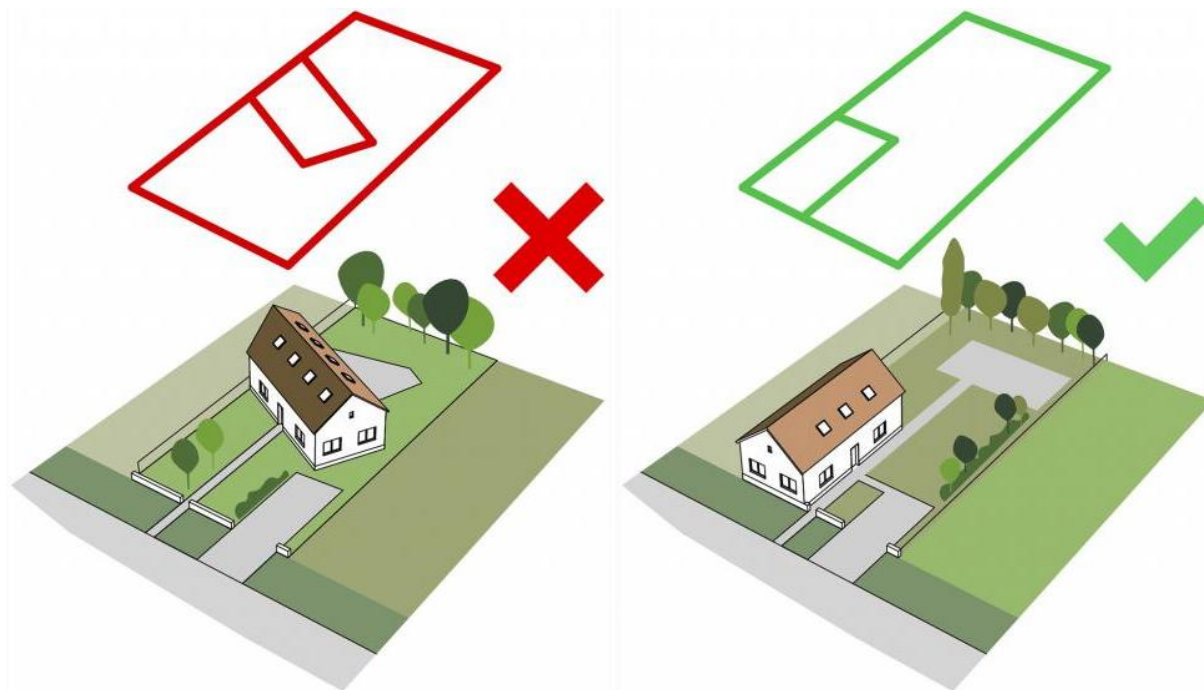
Vízgazdálkodási területek

A település vízfolyásokban gazdag, a vízfolyások száma meghaladja az országos átlagot. A D-i külterületeken a Surján- és a Gálosfai-patakra is halastó fűződik. A településen keresztül húzódó Surján – patak intenzív bevágódása és É-D-i és KNy-i irányú mellékágai, valamint a vízfolyások felduzzasztásával kialakított halastó-rendszer vízfelülete a tájszerkezet jelentős elemei. A tájkarakter a vizek által erősen befolyásolt. Az árkok, vízfolyások jókarban tartásáról gondoskodni kell. Fenntartásuk során biztosítani kell természetközeli kialakításukat, mérnökbiológiai módszerek alkalmazását.

5. A településkép minőségi formálására vonatkozó ajánlások: építészeti útmutató, közterületek településképi útmutatója

Lakóterület Telepítés

A településen az épületek az utcától azonos távolságban állnak, mely egységes utcaképet eredményez. Alkalmazkodjunk a már kialakult állapothoz! Célzerű a telek hátsó határán egyvonalban elhelyezett növényzettel védettebbé tenni a kertet.

Magasság

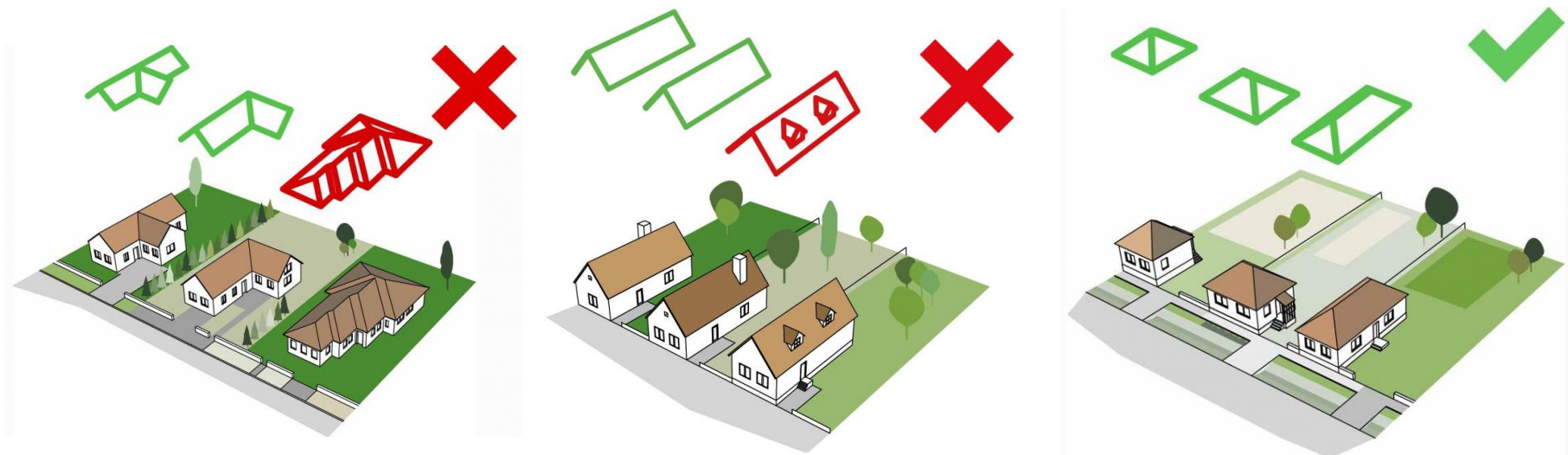
Javasolt a kialakult épületmagassághoz alkalmazkodni, ami a településen az egyszintes, nem emelt térdfalas épület. Az ettől való eltérés megbontja településünk arculati egységét, amit szeretnénk elkerülni. Figyeljünk a tömegformálásra, a már meglévő épületünk homlokzatát annak nyújtásával, vagy szélesítésével vizuálisan tudjuk a szomszédos épületek magasságához közelíteni

Tetőhajlásszög

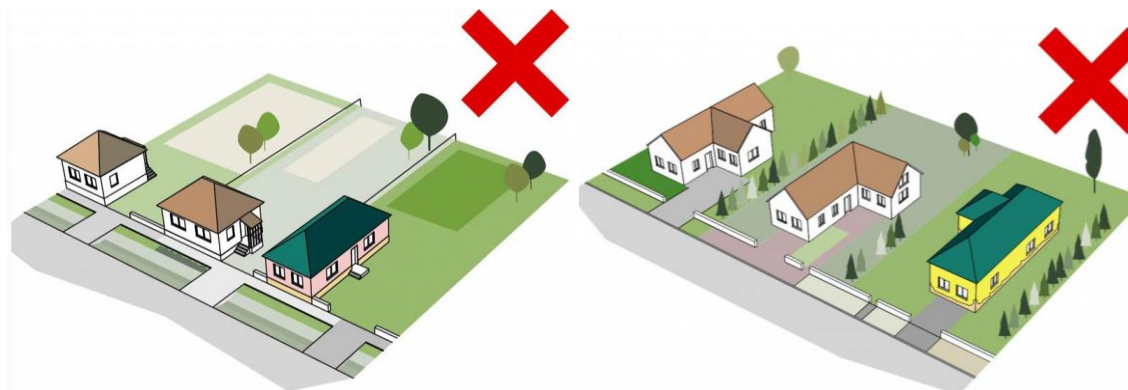
A meglévő épületek közé épülő új háznak hasonló tetőhajlásszöggel kell épülniük, mint a környezetüknek. A túl alacsony, vagy a túl magas tetőhajlásszöggel rendelkező épületek nem illeszkednek az utcaképbe. Kerülendő a megtört tetősík (pl.: manzárd) használata, rossz esztétikai megjelenést kölcsönöz és növeli a vágáknál a beázás kockázatát.

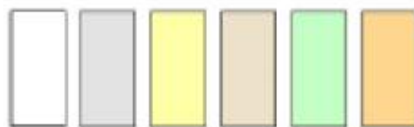
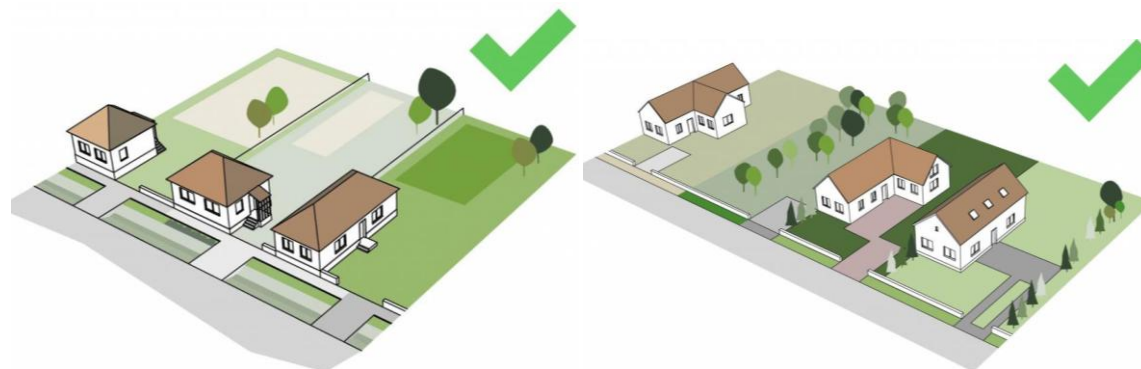
Tetőforma

A településen lévő házak tetőformája egyszerű. Jellemzően nyereg, kontyolt nyereg, illetve sátoztetős kialakításúak. Kerüljük a tördelt és erősen tördelt tetőformákat! Kerülendő a kutyaólak kialakítása is, helyette inkább a tető síkjába illeszkedő tetőablakot válasszuk. Az új házak építésénél a tetőformában és a tetőhajlásszög tekintetében is szomszédos épületekhez javasolt illeszkedni.

Szín

Javasolt homlokzati színek

Javasolt nyílászáró és zsalúzat színek

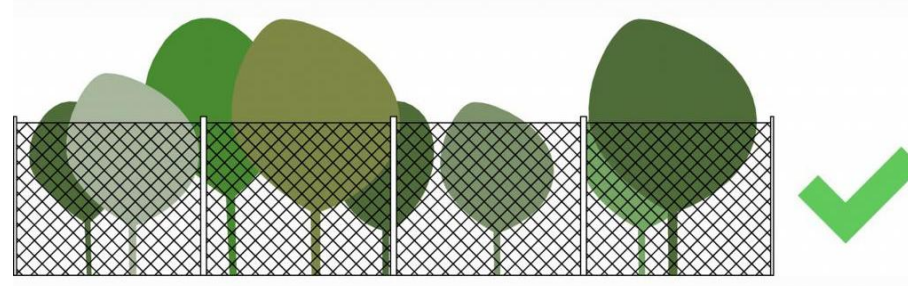
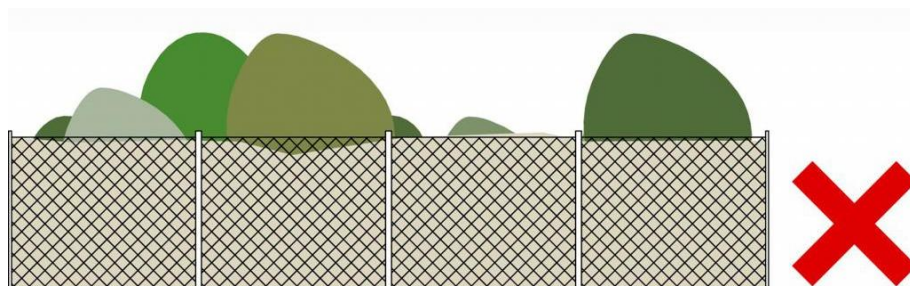
Mind a tető, mind a homlokzati színválasztásra jellemző a visszafogott, nem rikító, élénk színek választása. Új épület építésénél és a meglévő épület falújításánál is törekedjünk a visszafogott, a szomszédos épületek színválasztásához hasonlókat alkalmazni. Javasolt a fehér, vagy valamilyen meleg pasztell szín választása

Homlokzatképzés, anyaghasználat

Az épületek homlokzata jellemzően a kőporos vakolat, a lábazatuk műkő vagy kővel kirakott lábazat. A tetőfedő anyagok közül a síkpala és a kerámia, esetleg betoncserép jellemző. Részesítsük előnyben a természetes, helyi anyagokat. Kerüljük a túl sok féle anyagot, és válasszuk az egyszerűbb, időtállóbb, letisztultabb formákat.

Kerüljük a fémlemez fedést, és a tükröződő, csillogó anyagok használatát. Amennyiben mégis fémtetőt választunk, akkor a hagyományos kerámiacserép hatású cserepeslemezt alkalmazzunk.

Kerítések

A településen az áttört kerítések a jellemzőek, kerülendők a tömör, átlátást nem biztosító megoldások. Utcai kerítésnél beton vagy téglalábazatos, kovácsoltvas, lemez, drót, vagy lécmeszes, áttört kerítést választunk, míg hátsó kerítésnél elsősorban drótfonatos javasolt.

Drótfonatos kerítést alkalmazva ne használjunk nádfonatot, azt legfeljebb csak természetes növényzettel egészítsük ki.

6. példák bemutatása: épületek, építészeti részletek (ajtók, ablakok, tornácok, anyaghasználat, színek, homlokzatképzés), kerítések, kertek, zöldfelületek kialakítás

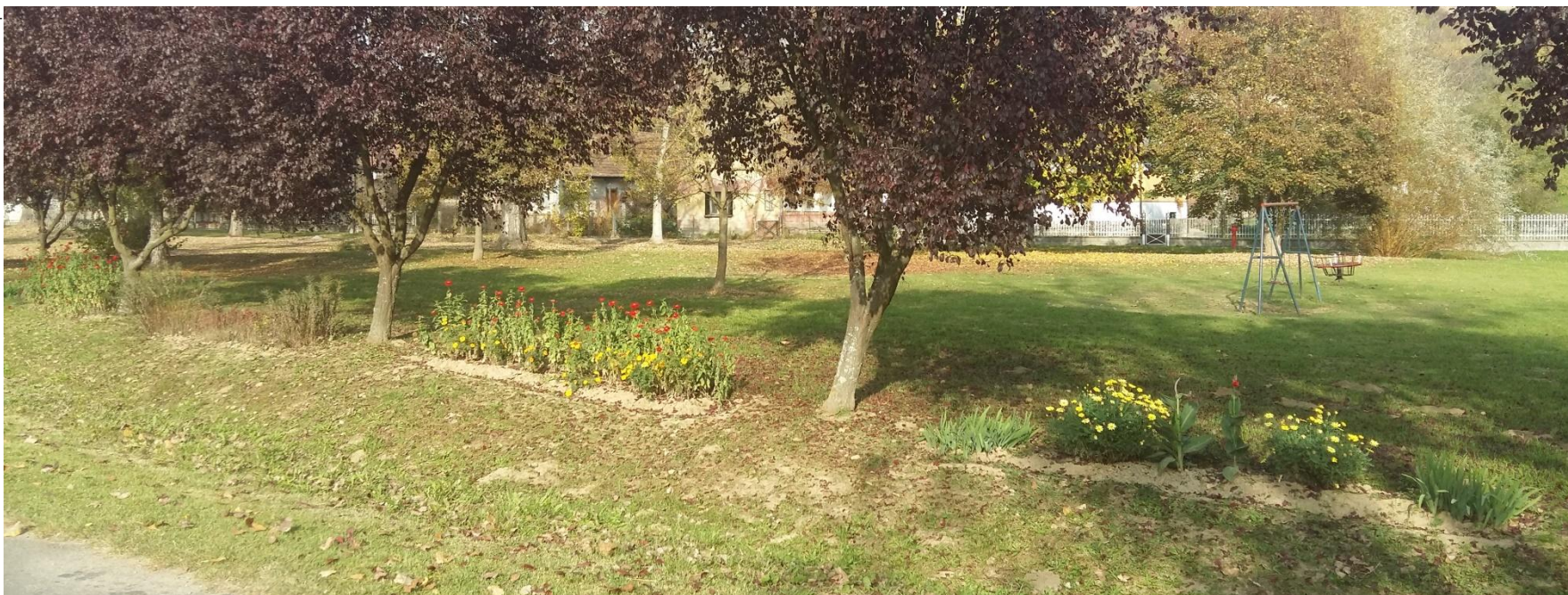
UTCÁK

A település utcái rendezettek, zöldsávjai szépen gondozottak. A járda s út közötti zöldsávban a gyepes vízelvezető árkok és jól karbantartottak. Az utcaképet a tervszerű ásítás nagy mértékben javíthatná, ezért az utcákban a fásítás lehetőségét javasoljuk megvizsgálni.

Fasorok

- javasoljuk honos lombos fák (pl.: kislevelű hárs, mezei juhar, virágos kőris, stb...), hagyományos gyümölcstermőfák (meggy, szilva) ültetését
- fasornak az utcaképet határoló homlokzat magasságokhoz és a jelenleg meglévő légvezetékekhez igazodó alacsony növekedésű fafajokat ajánljuk
- nem javasoljuk tájidegen és gyomosító fajok telepítését kerülni kell az allergén fafajok alkalmazását

Közterületi növényágások

A település képre nem jellemző az épületek előtti zöldsávok virágosítása és növényesítése, az egységes, gondozott gyepfelület általában nem törik meg színes ágyások. egy-egy lakóház előtt azonban az utcakertek szép példája látható.

Közpark

A közpark a településközpont zöldfelületének része, funkcióbővítő fejlesztése ennek megfelelően történhet, szakember bevonásával. Javasoljuk az OTÉK által előírt háromszintű növényzet telepítését. A közparkot határoló lakóépületek oldalkertjein át a parkból a Zselic dombjai láthatók. A településkép állandó szereplője a Zselici-dombvidék. A közpark és természeti táj meglévő kapcsolata, az átlátások a további fejlesztések és ültetések során is megőrzendő.

KERTEK

A kert összeköti az lentet a fenttel, a földet az éggel, a múltat a jövővel, a halált az élet örök körforgásával. A kert az ember eredendőbb otthona, mint a ház, az emberi lét születésének kozmikus tere, az ember hármasságának – test-lélek-szellem - szimbóluma. A parasztkert a mindennapi munka, a megélhetés színtere, de több annál. A ház előtti virágos kiskert a virágsszimbolika gazdag tárházával, az őt gondozó leányról mindent elmesélt, a lélek tükre volt. Az oldalkert veteményese a házasszonyának gondosságáról és gondoskodó szándékáról tanúskodott, az itt megtermelt zöldségek a család fizikai egészségét biztosították. A gabonátáblák búzaszeneiben (Mag, mag, búzamaz, benne aluszik a Nap...), a szőlő- és gyümölcsös ültetvények az égi világhoz kötötték az embert. A falusias beépítés még nyomokban őrzi a parasztkertek hagyományos szerkezetét, a virágos előkertet, az oldalkerti veteményes helyén azonban már inkább csak nyírt gyepp van. A lakóház mögötti gazdasági épületegyüttes a hátsókertre nyit, onnan pedig feltárul a határ, a szántókkal, a vízfolyásokat kísérő fűzligetekkel, így jön létre ember-kert-táj harmonikus kapcsolata.

Javasoljuk, hogy az elhagyott, elhanyagolt kertek újra élesztése a táji és építészeti környezethez harmonikusan illeszkedő parasztkerti hagyományokat követve történjék.

Követendő példák az egyszerű, letisztult, tájba illő kerítésekhez.

Gálosfa lakóházai jól tükrözik elődeink építkezési szokásait aszerint, hogy módosabb, vagy szegényebb réteghez tartoztak. A módosabb magyar családok főleg a Kossuth Lajos utcában laktak, illetve néhányan a Dózsa György utcában is. A Németországból betelepített svábok a Dózsa György utcában éltek, az iparosok pedig a Petőfi utcában laktak. A köznyelv eszerint meg is különböztette az egyes utcákat. A Kossuth Lajos utcát „Magyar falunak”, a Dózsa György utcát „Német falunak”, a Petőfi utcát „Iparos utcának” nevezték el.

A Kossuth Lajos utcában és a Dózsa György utca néhány házában a módosabb parasztgazdák éltek, házaik és leginkább a melléképületek (istálló, pajta) jól tükrözik ezt. Sajnos a melléképületek a legtöbb helyen lebontásra kerültek. A lakóházak lábazata kőből készült.

A kerítés fonott drótból, vagy díszes kovácsoltvasból készült, újabban a fából készült léckerítés vagy a kovácsoltvas egyszerűbb formájával találkozunk a felújított házak előtt.

Kossuth Lajos utca 21.

Kossuth Lajos utca 31. (Eredeti formáját megtartva részben felújított.)

Kossuth Lajos utca 24. (Eredeti formáját megtartva felújított.)

Kossuth Lajos utca 16.
(Eredeti formáját megtartva részben felújított.)

Dózsa György utca 9. (Eredeti formáját megtartva felújított.) Dózsa György utca 26.(Eredeti formáját megtartva részben felújított.)

Dózsa György utca 25. (régi kép)

Dózsa György utca 21.(Eredeti formát megtartva felújított.)

MEZŐGAZDASÁGI TERÜLET

A település a lankás lelőkön nagy kiterjedésű mezőgazdasági területekkel rendelkezik. Bár a szántókon erózió nem látható, a völgyekben húzódó vízfolyások, valamint a termőföldek minőségének védelme miatt azonban a mezőgazdasági területeken törekedni kell a termőhelyi adottságokhoz igazodó földhasználatra, a komplex szemléletű környezet- és tájgazdálkodásra, a környezetkímélő gazdálkodási módok alkalmazására. A mezőgazdasági művelésnél a termelési kockázat minimumra szorításával, a megfelelő, környezetre nem ártalmas agrotechnikai-

talajművelési eljárásokat alkalmazva, gondot kell fordítani a biotóp hálózat mára megkopott elemeinek újra telepítéséről, a táblaszegélyeken mezővédő erdősávok, cserjesorok, vízfolyások melletti terület kialakítására és az erózió elleni védelemre.

KÜLÖNLEGES TERRÜLETEK

Temető

A példaértékűen gondozott temető zöldfelületi rendszerének javasolt fejlesztési iránya a parcellamezők, belső utak fásítása lehet. A temető jelenlegi növényállománya elsősorban örökzöldekből áll. A szellem örökkévalóságának szimbólumai, a fenyő-félék mellől hiányoznak a földi élet ciklikusságát, a „pusztulásból is élet születik” gondolat jelképei, a magyar temetők hagyományos gyümölcsfái.

ERDŐ TERÜLET

Helyi védett természetvédelmi terület, fejlesztése, ökoturisztikai célú hasznosítása a természetvédelmi területekre vonatkozó törvény betartásával lehetséges.

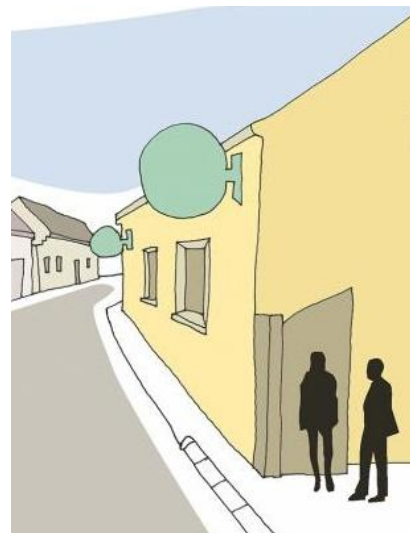

Vízgazdálkodási területek

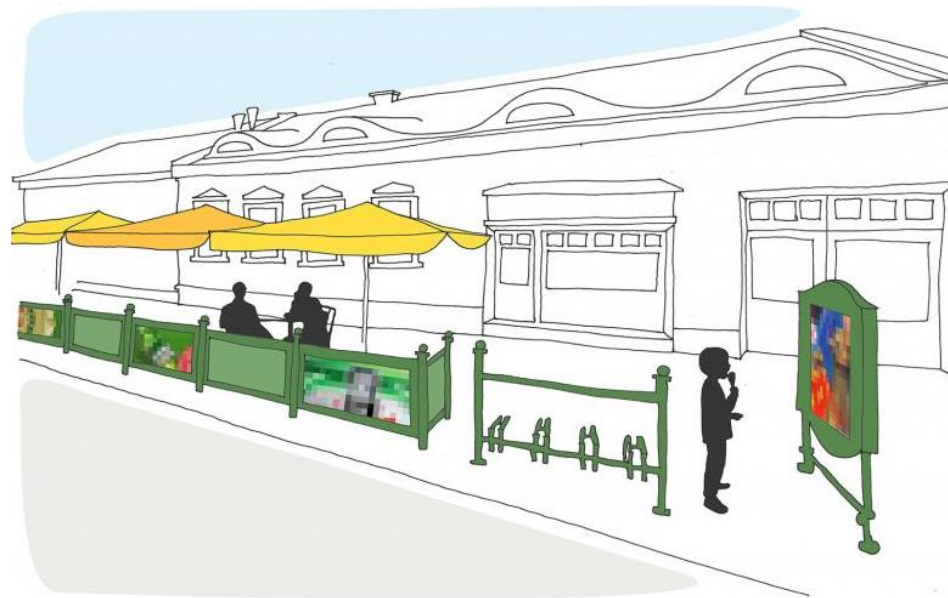
Az árkok, vízfolyások jókarban tartásáról gondoskodni kell. Fenntartásuk során biztosítani kell természetközeli kialakításukat, mérnökbiológiai módszerek alkalmazását.

7.

Jó példák bemutatása: sajátos építményfajták, reklámhordozók, egyéb műszaki berendezések

Az utcaképhez a hirdetőtáblák, reklámfelületek, cégerek is ugyanúgy hozzátartoznak, mint az épületek vagy a növényzet. Feladatuk elsősorban a figyelemfelkeltés, a tájékoztatás, amellyel szemben alapvető elvárás, hogy az utcaképbe illő legyen. Cégér, cégtábla elhelyezésekor elengedhetetlen, hogy alkalmazkodjon az épület megjelenéséhez, anyaghasználatához. A helyi védett természeti területen reklámhordozó elhelyezése nem javasol

IMPRESSZUM

Készítette:

Gálosfa Község Önkormányzata
7473 Gálosfa
Kossuth Lajos utca 3.

Főépítész:

Gyivicsán Zoltán

Szerző:

Virányi Építész Stúdió Kft.

Munkatársak:

Sziklai Judit építészmérnök
Müller Krisztina kert- és tájtervező

Kelt: 2017. november